

EASL klinikai ajánlás (2018)

Májcirrhosis szövődményei

Hunyady Béla

Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház
Pécsi Tudományegyetem

A májcirrhosis szövődményei

- *Ascites*
  - *Refracter ascites*
- *Vesműködés-zavar*
  - Dilúciós hyponatraemia
  - *Akut vesekárosodás (AKI)*
  - *Hepatorenalis syndroma (HRS)*
- *Pulmonalis szövődmények*
  - *Hepaticus hydrothorax*
  - *Hepatopulmonalis syndroma*
  - *Porto-pulmonalis hypertensio*
- *Cirrhosisos cardialis myopathia*
- *Mellékvese dysfunctio*
- *Infekciók*
  - *Spontán bakteriális peritonitis*
  - *Húgyúti, légúti, bőr infekciók*
- *Coagulopathia*
- *Gastrointestinalis vérzés*
  - *Varix, fekély, GAVE*
- *Hepaticus encephalopathia*
- *Osteopathia*
- *Hepatocellularis carcinoma*
- *Acute-on-chronic liver failure*
- *Májelégtelenség, májkóma*

**Komplikáció, dekompenzáció kialakulásakor
májátültetés mérlegelése szükséges!**

Májműködés Child-Pugh osztályozása

Pont	Bilirubin $\mu\text{mol/l}$	Albumin g/l	INR	Encephalo pathia	Ascites
1	< 34	> 35	< 1.7	Nincs	Nincs
2	34 – 51	28 – 35	1.7 – 2.3	1 – 2	Enyhe
3	> 51	<28	> 2.3	3 – 4	Közepes Súlyos

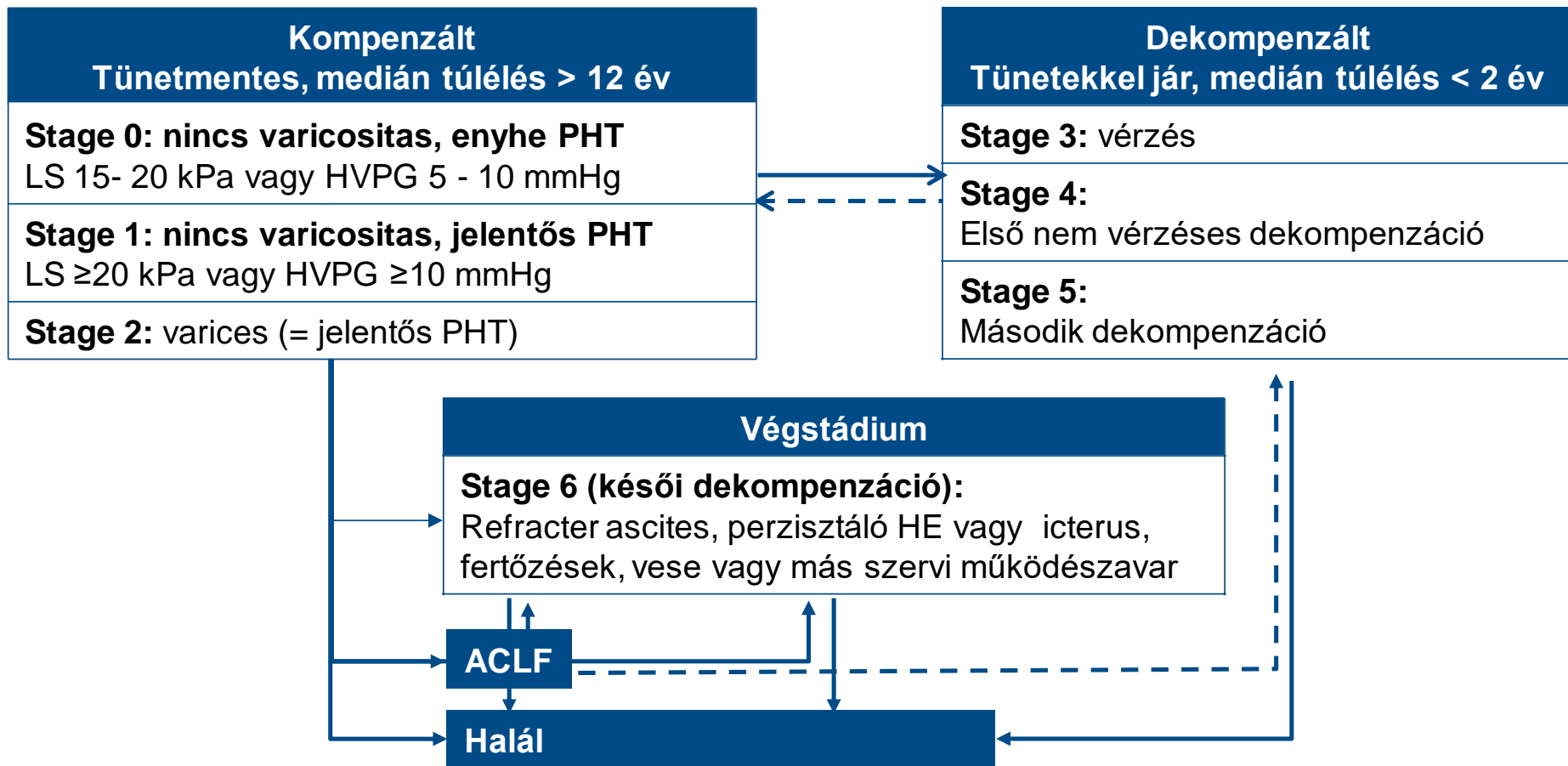
Child-Pugh A: össz pont 5 – 6 (kompenzált)

Child-Pugh B: össz pont 7 – 9 (dekompenzált)

Child-Pugh C: össz pont 10-15 (súlyosan dekompenzált)

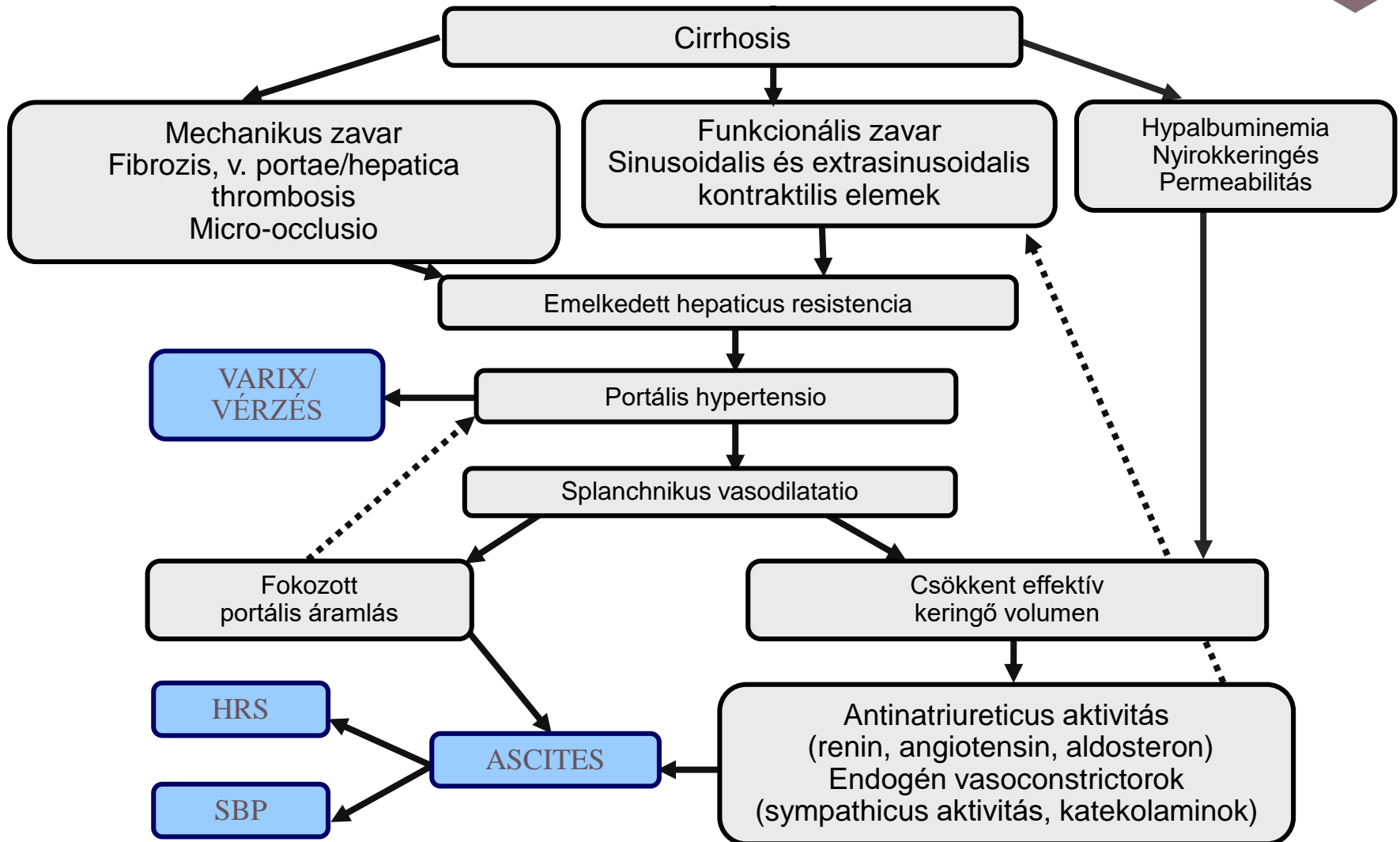
MELD score: bilirubin, PTR, creatinin alapján

EASL 2018 májcirrhosis stádiumbeosztás

ACLF, acute-on-chronic mjelégtelenség; PHT, portális hipertenzió; DC, dekompenzált cirrhosis; HVPG, hepatico-venosus nyomás gárdiens; LS, liver stiffness (mjtömöttség); HE, hepaticus encephalopathia

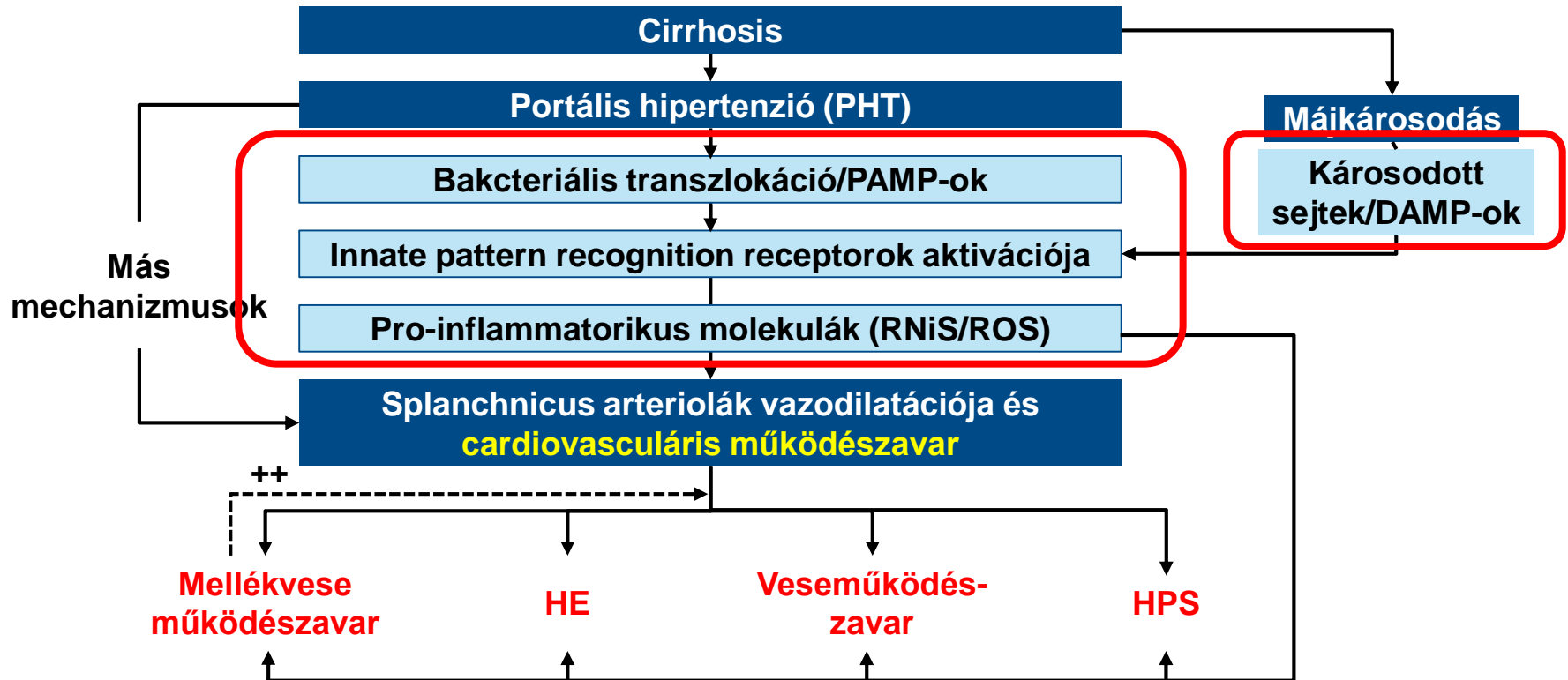
Portális hypertensio pathomechanizmusa

Gyulladás szerepe a dekompenzációban

- Szisztémás betegség, több-szervi működészavar

DAMP, damage-associated molecular pattern
PAMP, pathogen-associated molecular pattern
RNI/ROS, reactive nitrogen/oxygen gyökök

- Etiológia tisztázása
- Progresszió, HCC korai felismerése (labor, elasztográfia, UH)
- Progresszió megállítása, a dekompenzáció késleltetése

Alapbetegség

Alkoholos májbetegség

Nem alkoholos steatohepatitis (NASH)

Gyógyszer okozta májkárosodás

Hepatitis B vírus

Hepatitis C vírus

Autoimmun hepatitis

Haemochromatosis

Primer biliáris cholangitis (PBC)

Primer sclerotizáló cholangitis

Wilson kór

Hepatocellularis carcinoma

Progresszió lassítása

Absztinencia

Életmód/táplálkozás megváltoztatása

Kiváltó gyógyszer elhagyása

Antivirális kezelés (nukleozid analóg)

Antivirális kezelés (interferon-mentes)

Szteroid (budenozid) ± azathioprin

Phlebotomia, desferoxamin, deferasirox

Ursodeoxycholsav, obeticholsav

Epeúti szűkületek tágítása/sztentelése

Réz sók, réz-szegény diéta, trientin, D-penicillamin

TACE, RFA, sorafenib, lenvatinib, regorafenib, nivolumab, (cabozantinib ramucirumab)

Szempont

Mennyiség

Napi energiabevitel	35-40 kcal/ideális ttkg
Napi fehérjebevitel	1,2-1,5 g/ideális ttkg
Napi rostbevitel	25-45 g
Napi étkezések száma	5-7

Egyéb szempontok

Napi többszöri kis étkezés

Lefekvés előtt komplex szénhidrát tartalmú snack fogyasztása

Zöldségekben és tejtermékekben gazdag étrend

Elágazó láncú aminosavak preferálása

Klinikailag nyilvánvaló vitaminhiányok kompenzálása

Kéthetes multivitamin készítmény kúra dekompenzált májbetegyeknél

Hiponatraemia lassú pótlása

Magas mangán tartalmú élelmiszerek (pl. olajos magvak) kerülése

Vörös húsok kerülése

ASCITES

- Nem infektálódott, nem refrakter, nincs veseműködés-zavar
- Diagnosztikus paracentesis indikciói:
  - Új keletű grade 2 vagy 3 ascites
  - Az ascites rosszabbodik, vagy a cirrhosis más komplikációja jelentkezik
- Ascites vizsgálata:
  - Neutrophil szám ($>0,25$ G/L SBP-t jelez)
  - Mikrobiológia
  - Ascites total protein*
  - Szérum-ascites albumin grádiens (SAAG)[#]
  - Citológia
  - Amylase, bilirubin, Hb, stb.

*Total protein <15 g/L SBP kockázatot jelent

[#]SAAG ≥ 11 g/L 97% megbízhatósággal az ascites PHT eredete mellett szól

Grade 1, Grade 2 nem komplikált ascites kezelése

- **Grade 1:** Nem igazolt, hogy bármilyen kezelés javítja az életkilátásokat
- **Grade 2:**
  - Diétás só-megszorítása (4.6–6.9 g/nap)
  - Diuretikumok
    - Első vonal: mineralocorticoid-antagonista
      - Spironolacton 100 mg/nap kezdő dózis
      - Ha nincs eredmény, 72 óránként 100 mg emelés, max. 400 mg/nap dóziséig
    - Nem kellő hatékonyság/spironolacton mellékhatás: kacs diuretikum
      - Furosemid 40 mg/nap kezdődózis
      - 40 mg/nap dózisémelés max. 160 mg/nap dóziséig
      - Torasemid: Magyarországon nem elérhető
    - Napi 0.5 kg testsúlycsökkenés a cél
      - Napi 1 kg, ha oedema is van
    - GI vérzés, veseelégtelenség, HE, Na^+ , K^+ a diuretikum kezdés előtt korrigálandó
      - Tartós HE esetén diuretikum nem ajánlott
      - Vesefunkció, elektrolitok, HE gyakori ellenőrzése szükséges
    - Az ascites rendezése után a minimálisan szükséges diuretikum dózis adandó
    - Izomgörcsök esetén albumin vagy baclofen adható

- **Grade 3**
  - Paracentesis
    - Az ascites teljes lebocsátása javasolt egyszerre (grade 1 evidencia, A1 ajánlás)
    - Egyidejű plazmaexpansió szükséges (albumin 8 g/L lebocsátott ascites)
    - SBP vagy AKI esetén is végezhető paracentesis
  - Paracentesis kontraindikációk:
    - Nem kooperáló beteg
    - hasfali fertőzés a punkció helyén
    - Terhesség
    - súlyos coagulopathia
    - jelentős béldisztenzió

- Megfelelő gyógyszeres kezeléssel nem mobilizálható, vagy a paracentesist követően rövid időn belül rekuráló ascites, vagy diuretikum rezisztencia/diuretikum intraktabilitás

Diagnosztikus kritériumok

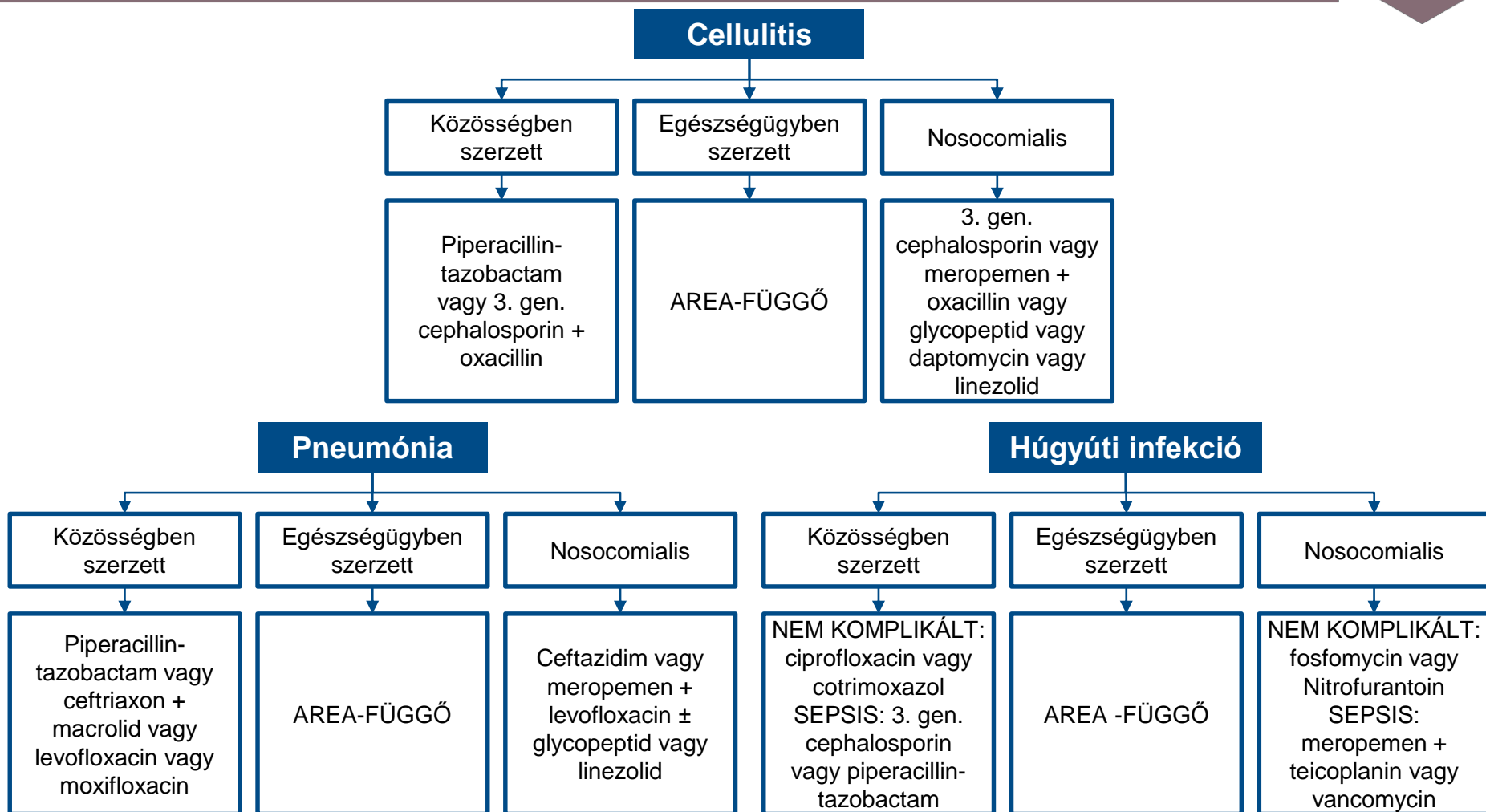
Kezelés időtartama	Legalább 1 hetes intenzív diuretikus terápia* és só-megszorítás
Hatás hiánya	TS csökkenés <0.8 kg 4 nap alatt, és a Na^+ ürítés < Na^+ bevitel
Korai ascites rekurrencia	Grade 2 vagy 3 ascites visszatérése 4 héten belül
Diuretikum okozta komplikáció	<ul style="list-style-type: none"> • HE: encephalopathia kialakulása más precipitáló tényező nélkül • Veseműködés-zavar: se. creatinin emelkedése >100%-kal, <177 $\mu\text{mol/L}$ • Hiponatraemia: se Na^+ csökkenése >10 mmol/L, <125 mmol/L-re • Hipo- vagy hiperkalaemia: se K^+ <3 mmol/L vagy >6 mmol/L • Izomgörcsök

*Spironolacton 400 mg/day és furosemid 160 mg/day (vagy a tolerálható legnagyobb dózis)

BAKTERIÁLIS FERTŐZÉSEK SPONTÁN BAKTERIÁLIS PERITONITIS

Bakteriális fertőzések: empirikus kezelés

- Definíció: ascites bakteriális infektálódása sebészi kiváltó ok nélkül
  - Ascites ANC > 0.25 G/l
  - $\pm$ pozitív bakteriológia, $\pm$ tünetek, $\pm$ HRS
- Másodlagos bakteriális peritonitis gyanúja ascites alapján
  - Nagyon magas ANC
  - Többféle kórokozó
  - Magas ascites fehérje koncentráció
  - Kezelésre nem megfelelő válasz
- SBP okai:
  - Májműködés zavara
  - Portoszisztémás shunt-ök
  - Diszbiosis
  - Bakteriális diszlokáció
  - Cirrhosis miatti immunológiai működészavar
  - Genetikai faktorok

- Tünetek (lehet tünetmentes!):
  - Hasi fájdalom, érzékenység, hányás, hasmenés, ileus
  - Hiper- vagy hipothermia, hidegrázás, FVS magas (vagy alacsony)
  - Májműködés romlása, HE, shock, veseműködés-zavar, GI vérzés
- Diagnosztikus kritérium: **ascites neutrophil >0,25 G/L**
  - Pozitív leoltás nem feltétele az SBP diagnózisának
  - Paracentesis indikációi: kórházi felvételt indokoló cirrhosis ascitessel, GI vérzés, shock, gyulladásos tünetek, romló máj/vesefunkció, HE
- Kezelés:
  - Albumin (1.5 g/ttkg majd a 3. naptól 1 g/ttkg)
  - Empirikus antibiotikum haladéktalan megkezdése (3. gen. cephalosporin)
    - Magas antibiotikum rezisztencia vagy kórházi környezetben kialakult SBP: piperacillin/tazobactam vagy carbapenem
  - Pozitív leoltás esetén rezisztencia-vizsgálat szerint módosítandó
  - **48 óra elteltével ismételt paracentesis a hatékonyság megítélésére**

MÁJCIRRHOSISHOZ TÁRSULÓ VESEMŰKÖDÉS-ZAVAR

Veseműködés-zavar formái (KDIGO)*

Kategória	Funkcionális kritérium	Struktúra károsodás időtartama
AKI	sCr növekedés $\geq 50\%$ 7 napon belül, VAGY sCr növekedés $\geq 26.5 \mu\text{mol/l}$ 2 napon belül	Nincs kritérium
AKD	GFR $< 60 \text{ ml/min/1.73m}^2$, VAGY GFR csökkenés $\geq 35\%$, VAGY sCr növekedés $\geq 50 \%$	< 3 hónapig
CKD	GFR $< 60 \text{ ml/min/1.73 m}^2$	≥ 3 hónapig

*Kidney Disease: Improving Global Outcomes osztályozás

Veseműködés-zavar formái (ICA)*

Kategória	Funkcionális kritérium	Struktúra károsodás időtartama
AKI	sCr növekedés $\geq 50\%$ 3 hónapon belül, VAGY sCr növekedés $\geq 26.5 \mu\text{mol/l}$ 2 napon belül	Nincs kritérium
AKD	GFR $< 60 \text{ ml/min/1.73m}^2$, VAGY GFR csökkenés $\geq 35\%$, VAGY sCr növekedés $\geq 50\%$	< 3 hónapig
CKD	GFR $< 60 \text{ ml/min/1.73 m}^2$	≥ 3 hónapig

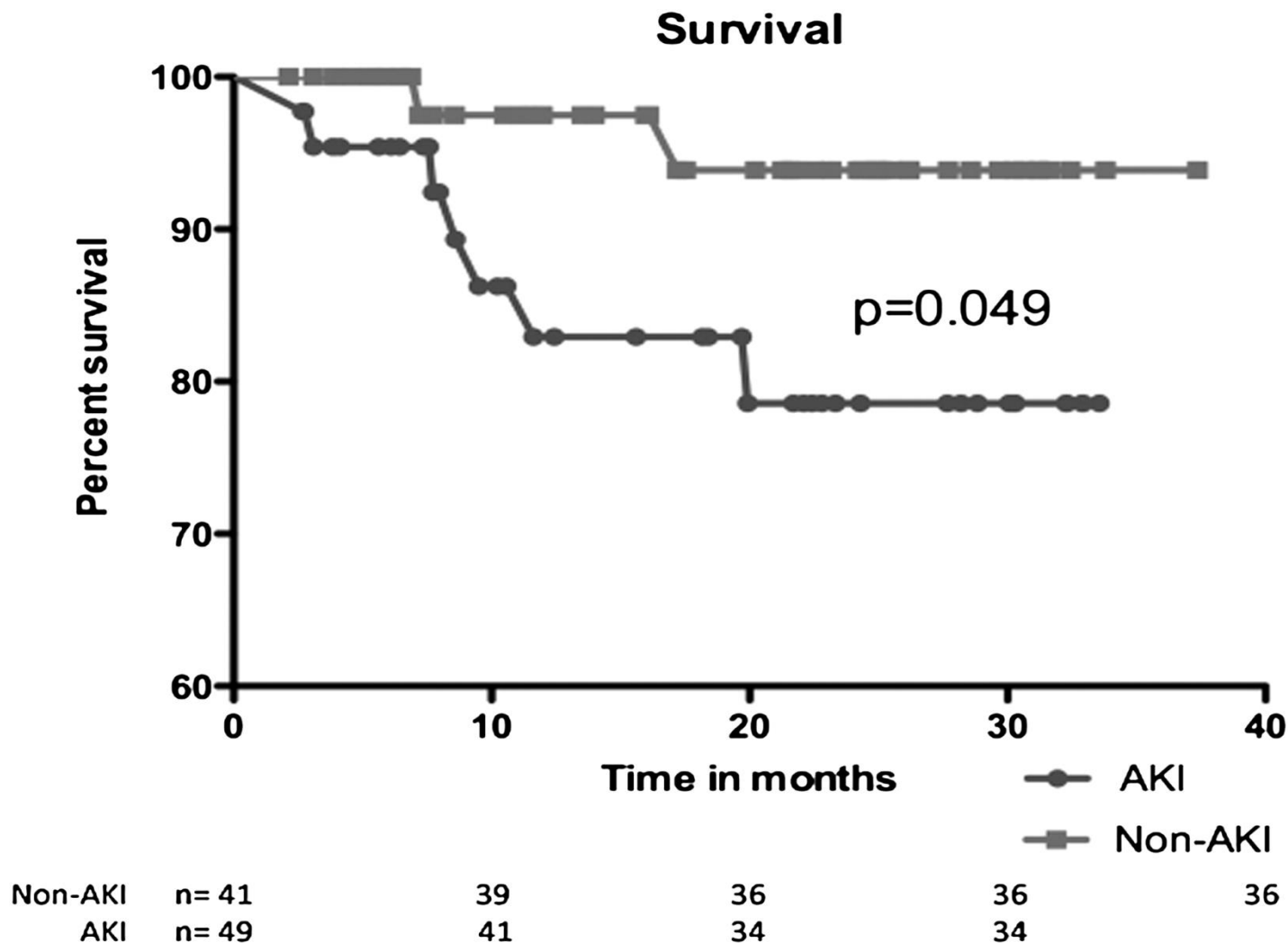
*International Club of Ascites osztályozás

- Az AKI bármely formája előfordulhat cirrhosisban:
  - pre-renális (benne HRS)
  - renális (különösen ATN)
  - post-renális
- Cirrhosisban a sCR alapú eGFR túlbecsüli a ténylegest!

Subject	Definíció		
Stádiumok	<ul style="list-style-type: none"> • Stage 1: sCr növekedés $\geq 26.5 \mu\text{mol/L}$ vagy $\geq 1.5 - 2x$ a szokásosnak <ul style="list-style-type: none"> • Stage 1A (sCr $< 137.5 \mu\text{mol/L}$)* • Stage 1B (sCr $\geq 137.5 \mu\text{mol/L}$)* • Stage 2: sCr növekedés $> 2 - 3x$ • Stage 3: sCr növekedés $> 3x$ vagy sCr növekedés $\geq 26.5 \mu\text{mol/L}$, $\geq 353.6 \mu\text{mol/L}$-re, vagy dialízis szükséges 		
Progresszió/ regresszió	Progresszió: magasabb AKI stádium, vagy dialízis szükséges		Regresszió AKI stádium csökkenése
Kezelésre adott válasz	Nincs regresszió	Részleges regresszió AKI stádium csökkenése, a sCr $\geq 26.5 \mu\text{mol/L}$ -es csökkenésével	Teljes regresszió sCr csökkenése $\geq 26.5 \mu\text{mol/L}$ -rel, a szokásosra

AKI hatása a túlélésre dekompenzált cirrhosisban

Ascitessel járó előrehaladott májbetegségben kialakuló, potenciálisan reverzibilis, funkcionális veseműködés károsodás, elsődleges vesebetegség nélkül.

- HRS új klasszifikációja:
  - AKI-HRS: megfelel HRS és AKI kritériumoknak is (= type 1 HRS)
  - Non-AKI-HRS = NAKI-HRS: HRS, AKI kritériumok nélkül (= type 2 HRS)
- AKI-HRS kritériumok
  - Cirrhosis + ascites + AKI kritériumok
  - Nincs shock (septicus, cardiális, hypovolaemiás, stb.)
  - Toxicus ok kizárható (gyógyszerek, mérgek, kontrasztanyag, stb.)
  - Nincs strukturális vesekárosodás:
    - Nincs proteinuria (<500 mg/day), nincs haematuria (<50 vvt/nagyfelbontású látótér), UH: normális vesestruktúra
  - Nincs akut tubuláris nekrozis (ATN)
    - Vizelet neutrophil gelatinase-associated lipocalin (NGAL) vizsgálat
  - Diuretikum megvonás + napi 1 g/ttkg albumin ellenére nincs javulás

Késlekedés nélkül kivizsgálás és kezelés szükséges!

Kiinduló AKI stádium 1A

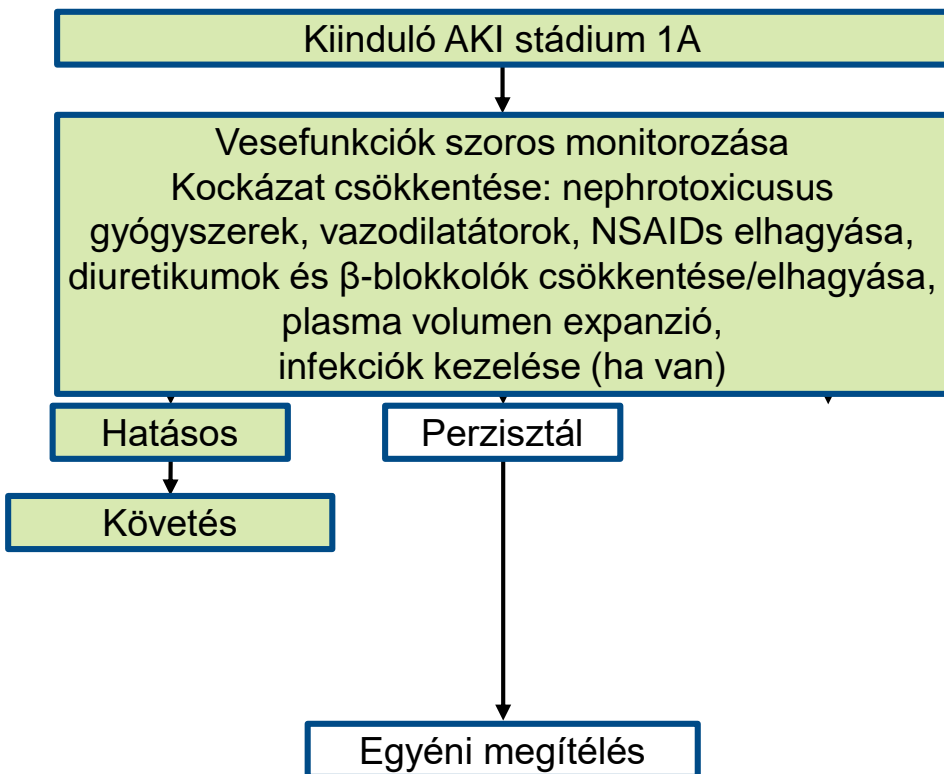
Subject	Definíció		
Stádiumok	<ul style="list-style-type: none"> • Stage 1: sCr növekedés $\geq 26.5 \mu\text{mol/L}$ vagy $\geq 1.5 - 2x$ a szokásosnak<ul style="list-style-type: none"> • Stage 1A (sCr $< 137.5 \mu\text{mol/L}$)* • Stage 1B (sCr $\geq 137.5 \mu\text{mol/L}$)* • Stage 2: sCr növekedés $> 2 - 3x$ • Stage 3: sCr növekedés $> 3x$ vagy sCr növekedés $\geq 26.5 \mu\text{mol/L}$, $\geq 353.6 \mu\text{mol/L}$-re, vagy dialízis szükséges		
Progresszió/ regresszió	Progresszió: magasabb AKI stádium, vagy dialízis szükséges		Regresszió AKI stádium csökkenése
Kezelésre adott válasz	Nincs regresszió	Részleges regresszió AKI stádium csökkenése, a sCr $\geq 26.5 \mu\text{mol/L}$ -es csökkenésével	Teljes regresszió sCr csökkenése $\geq 26.5 \mu\text{mol/L}$ -rel, a szokásosra

AKI, AKI-HRS ellátása cirrhosisban

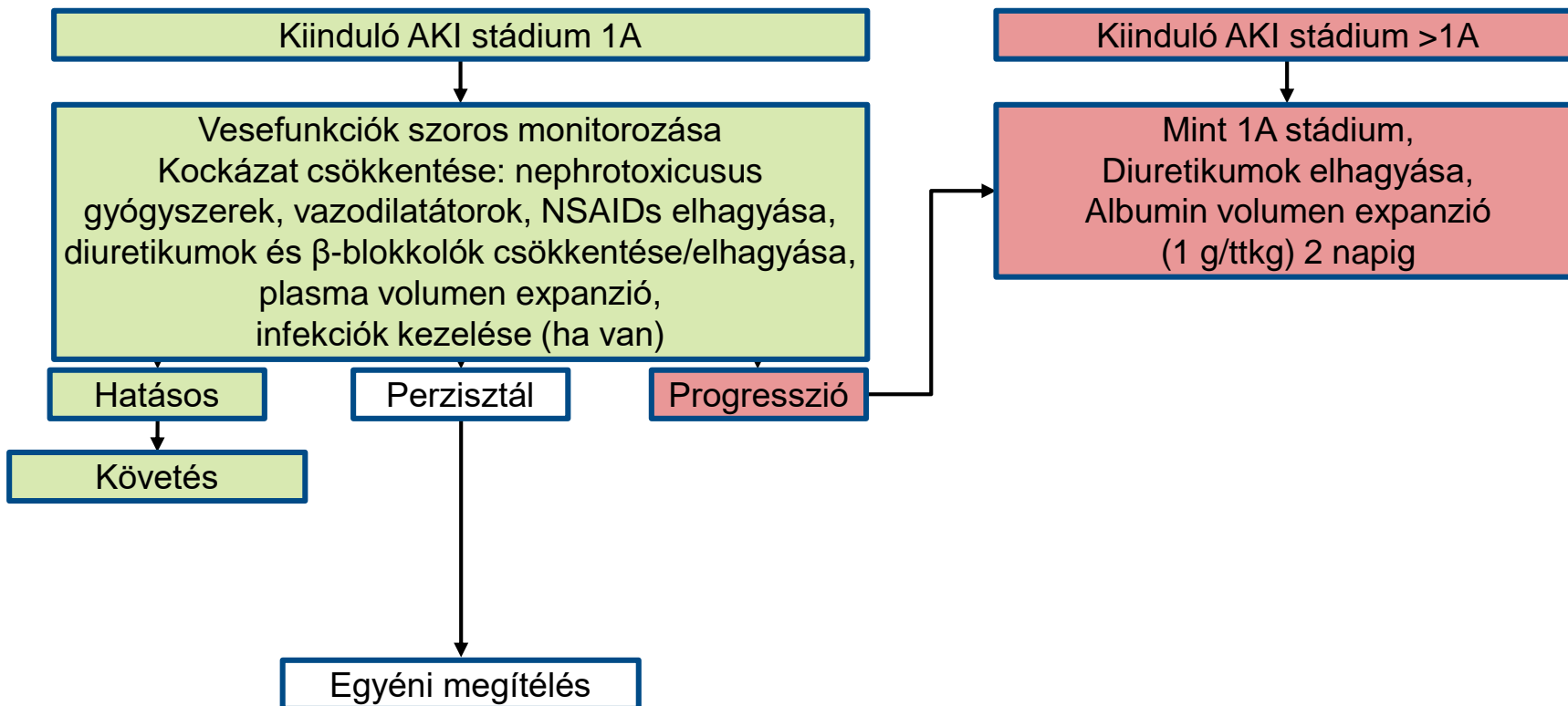
Késlekedés nélkül kivizsgálás és kezelés szükséges!

AKI, AKI-HRS ellátása cirrhosisban

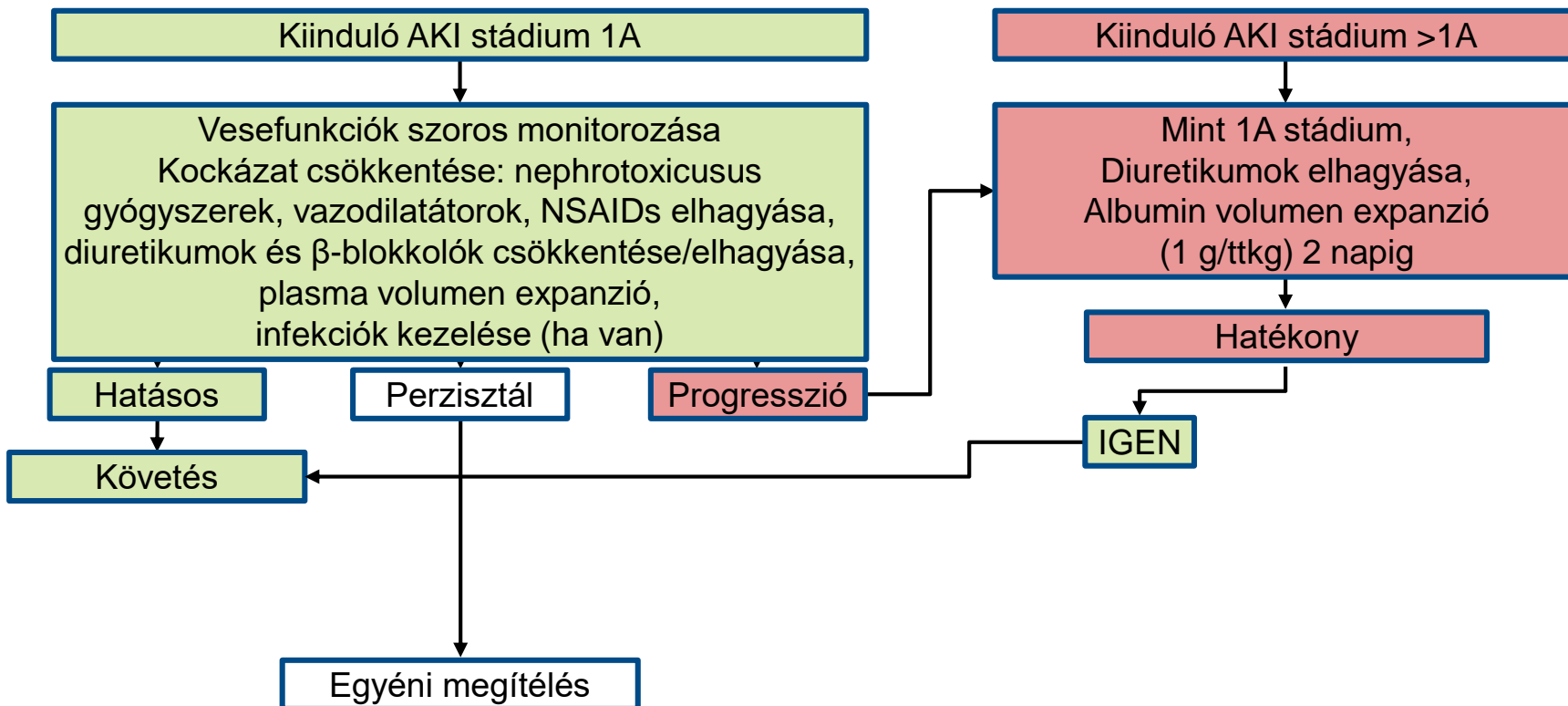
Késlekedés nélkül kivizsgálás és kezelés szükséges!

AKI, AKI-HRS ellátása cirrhosisban

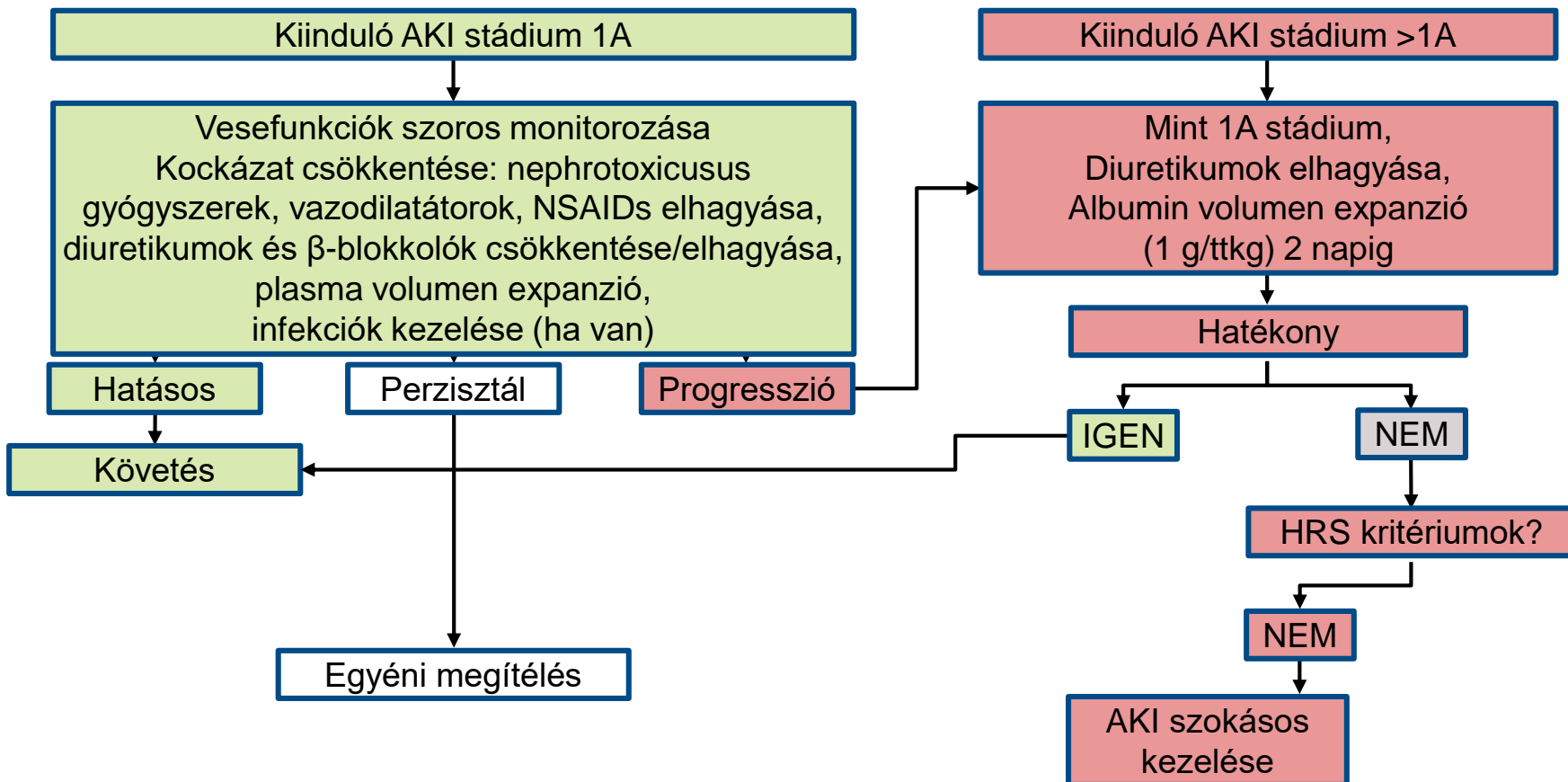
Késlekedés nélkül kivizsgálás és kezelés szükséges!

AKI, AKI-HRS ellátása cirrhosisban

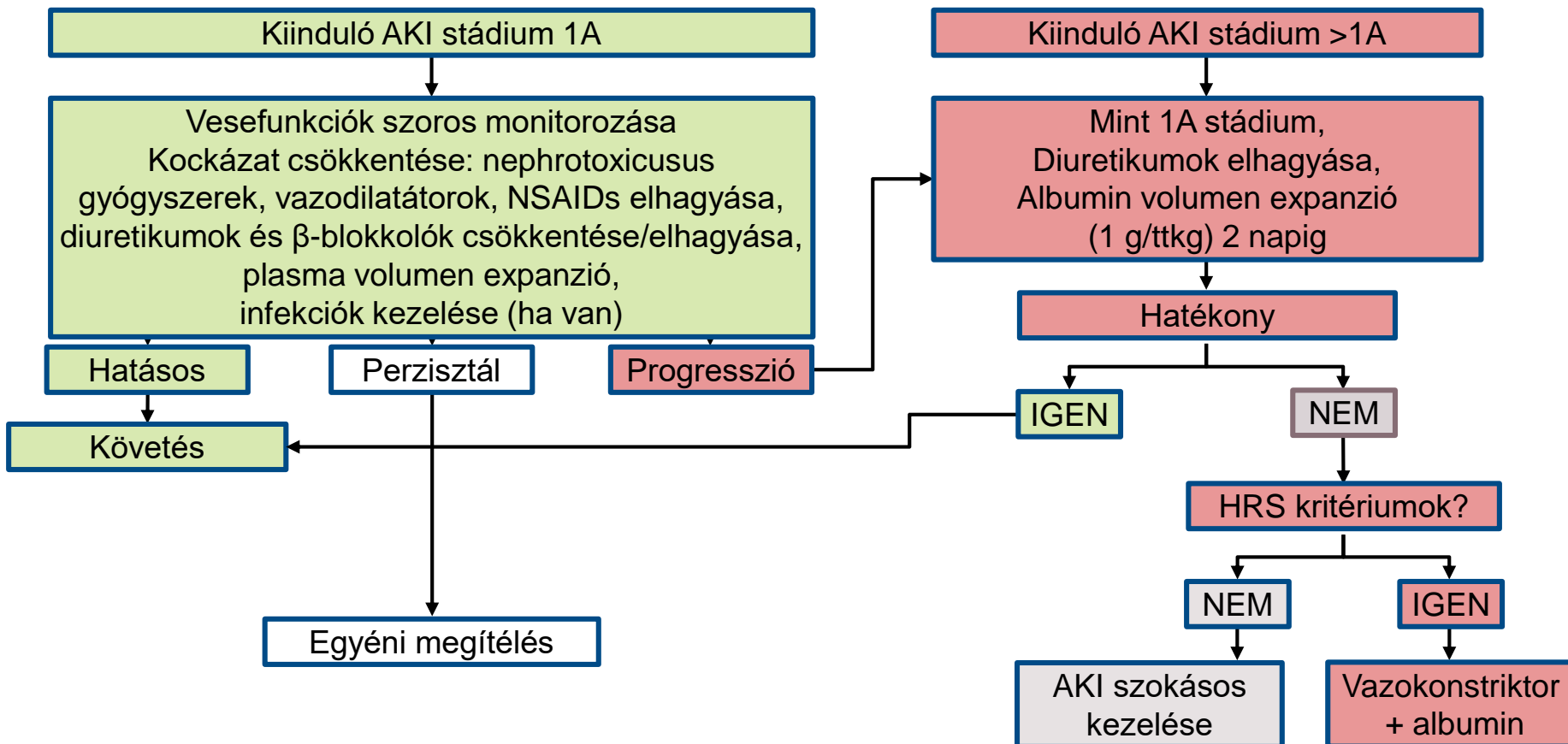
Késlekedés nélkül kivizsgálás és kezelés szükséges!

AKI, AKI-HRS ellátása cirrhosisban

Késlekedés nélkül kivizsgálás és kezelés szükséges!

- EASL ajánlás:
  - Cél: a „kiinduló” sCr elérése; legalább 25% sCr csökkenés 48 óra alatt
  - Terlipressin
    - 2 mg/nap folyamatos infúzióban, vagy 1 mg iv bólusok 4-6 óránként
    - Amennyiben 48 órán belül nincs kellő hatás, fokozatosan 12 mg/nap-ig emelhető
  - Albumin
    - Napi 1 g/ttkg (20–40 g/nap)
  - Noradrenalin is hatásosnak bizonyult terlipressin helyett (centrális vénán)
    - 0.5–3 mg/óra
  - Midodrin + octreotid:
    - ha a terlipressin vagy noradrenalin nem áll rendelkezésre
  - Dialízis szükségessége egyénileg mérlegelendő
  - TIPS általában ellenjavallt
  - Végő megoldás a májátültetés

Nem javasolt:

- NSAID, angiotenzin-konvertáz enzim gátló, angiotenzin II antagonistá, α 1-adrenerg receptor blokkoló

Kerülendő:

- Aminoglycosidok (más antibiotikumokra nem reagáló súlyos bakteriális infekcióban adható)

IV. kontrasztanyagok

- Jó vesefunkciók esetén adásuk nem jelent magas kockázatot
- Veseelégtelenség: kevés adat, óvatosság javasolt

NYELŐCSŐ VARICOSITÁS

Varixvérzés megelőzése

Ajánlás	Evidencia szintje	Ajánlás erőssége
Kompenzált cirrhosis: varicositas felmérésére OGD szükséges, ha LS > 20 kPa <u>vagy</u> TCT < 150 G/I		
Dekompenzált cirrhosis*: varicositas felmérésére OGD indokolt (amennyiben nem történt korábban)	II-2	1
Amennyiben nincs varicositas, és az etiológiai faktor nem szüntethető meg és/vagy megmarad a dekompenzáció, OGD évente ismétlendő.	III	2

Ajánlás	Evidencia szintje	Ajánlás erőssége
Nagy kockázatú varixok#: primér prophylaxis szükséges	I	1
Kis varixok és „ vörös foltok ” vagy Child–Pugh C: NSBB	III	1
Közepes varixok: NSBBs vagy EBL	I	1

#Nagy rizikó: kis varixok és „vörös foltok” vagy Child-Pugh C stádium közepes vagy nagy varixok

ACUTE-ON-CHRONIC MÁJELÉGTELENSÉG

- Akut hepaticus dekompenzáció krónikus májelégtelenség mellett
- Máj- és más szervek elégtelensége, szisztémás inflammáció
  - Vese, CNS, légzés, keringés, koaguláció
- Precipitáló tényezők:
  - Bakteriális infekciók (az esetek 30–57%-ában)
  - Alkoholfogyasztás/abúzus
  - GI vérzés
  - Keringésmegingás
  - HBV reaktiválódás (tenofovir vagy entecavir adandó!)
  - HAV vagy HEV infekció
  - AIH aktiváció (szteroid adandó!)
  - Wilson kór aktiváció
  - Gyógyszer

ACLF fokozat	Klinikai jellemzők
Nincs ACLF	Nincs szervelégtelenség, vagy csak egy, vesén kívüli szerv elégtelensége, creatinin <1.5 mg/dl, nincs HE
ACLF 1a	Csak veseelégtelenség
ACLF 1b	Csak egy, vesén kívüli szerv elégtelensége, creatinin 1.5–1.9 mg/dl és/vagy HE grade 1–2
ACLF II	Két szerv elégtelensége
ACLF III	Három vagy több szerv elégtelensége

- Terápia:
  - Precipitáló faktorok megszüntetése
    - HBV reaktiválódás: tenofovir vagy entecavir kezelés
    - AIH aktiváció: szteroid kezelés
  - Az egyes szervelégtelenségek kezelése
  - Kiemelt ellátó egységben kezelendő
  - Korai referálás potenciális transzplantációra

- Intenzív ellátás! (vitális funkciók biztosítása)
  - Respiráció
- Általános kezelés
  - Agyi oedema esetén: mannitol, steroid
  - Elektrolitok, sav-bázis egyensúly, savcsökkentő, B vitamin, thioctacid
  - Glucose + inzulin + kálium infúzióban (glucagon))
  - Lactulose 30 ml/h hasmenés kialakulásáig (szondán át vagy enema)
  - Fertőzés, szepszis megelőzése és kezelése
    - Szisztémás (Rocephin, Klion) + bélfertőtlenítés (neomycin, rifaximin)
  - Elágazó láncú aminosavak: L-ornithine - L aspartate (Rochmalat)
  - Haemostasis biztosítása:
    - Vérzéscsillapítás: endoscopia GI vérzés esetén, FFP
  - Extracorporalis máj támogatás, májtranszplantáció
- Detoxikálás speciális esetekben
  - Acetaminophen: N-acetylcystein
  - Amanita phalloides: penicillin G, thioctacid
  - Dializálható toxin/gyógyszer: haemodialysis

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!
